„BOLNIȚE, LAZARETE ȘI SPITALE”. CONSIDERAȚII ASUPRA INSTITUȚIILOR MEDICO-SANITARE DIN BUCOVINA ÎN PRIMA JUMĂTATE A SECOLULUI AL XIX-LEA

HARIETA MARECI–SABOL

„Infirmaries, lazarettos, and hospitals”. Considerations on healthcare establishments in Bucovina in the first half of the 19th Century

(*Abstract*)*

Looking back at the itinerary followed by Bucovina in the 1800s, the changes of healthcare are, in terms of history, absolutely captivating. The measures taken by the Habsburg administration generated new attitudes and reactions, and the disease approaches (as well as the position of authorities to the health of the province’s inhabitants) have met interesting transformations. Immediately after the annexation of the Northern Moldavian territory to the Austrian Empire, the number of military hospitals was higher than that of civilian hospitals. The initiatives and the opening of new establishments for sick people have characterized the first decades of the nineteenth century. They were perceived as challenges to a society that reached the crossroads between tradition and modernization. It is true that, in the beginning, the hospitals were a result of the Habsburgs' 'top-down' interventions, knowing that the Court of Vienna, through its provincial representatives, played a double role in initiating and supervising medical system; later, the hospitals have become a real issue on the healthcare and administrative agenda of the local authorities. The article proposes an image of the first medical establishments in Bukovina of the first half of the nineteenth century, focusing on the hospitals in Suceava and Chernivtsi.

Key words: hospitals, healthcare, Bukovina, disease, patient, doctor.

Extinderea stăpânirii habsburgice către teritoriile central-estice ale continentului a adus cu sine, pe lângă transformările de natură politică și economică, o serie de mutații în plan socio-cultural. Toate erau menite să asigure, într-un fel sau altul, „bunăstarea imperiului și a locuitorilor lui”. Astfel, politicile de sănătate gândite de consilierii imperiali și apoi reformele sanitare asumate de elitele vremii trebuiau să contribuie la creșterea calității vieții, prin preocuparea față de starea de sănătate a cetățenilor Monarhiei și prin îmbunătățirea condițiilor

* Traducere: Harieta Mareci-Sabol.

Analele Bucovinei, **XXIV**, 1 (48), p. – , Rădăuți – București, 2017

BDD-A32760 © 2017 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 17:19:58 UTC)

de locuit. Rezultatele acestor inițiative derulate, cu precădere, la frontiera cu Imperiul Otoman, au condus la crearea unui sistem de asistență medicală de care aveau să beneficieze și teritoriile locuite de români. Evident, într-o provincie precum Bucovina, „un capăt al lumii" și o „stație *terminus* pentru carierele militare și ministeriale"[1], cerințele (adesea radicale) ale administrației vieneze au generat atitudini şi reacţii diferite în rândul populației, abordarea bolii cunoscând metamorfozări interesante. De altfel, însăși viziunea explicativă asupra îmbolnăvirii avea să adauge componentelor morale și sociale accente raţionale, specifice unei societăți ajunse la răscrucea dintre tradiție și modernizare.

În însemnările sale de călătorie din anul 1805, scoțianul Adam Neale îl întâlnea la Cernăuţi, luptând împotriva unei maladii contagioase care „distrugea buzele, obrajii, cerul gurii şi omuşorul, prin ulceraţii profunde, care sunt adesea fatale"[2], pe medicul Fleisch, un însărcinat al cancelariei vieneze, care trebuia să elucideze misterul bolii „propagate prin contact direct" și răspândite „în ținuturi întregi, prin băutul din paharul unei persoane contaminate sau prin fumatul din aceeași pipă"[3]. În încercarea de a se „curarisi unul pe altul prin fumigații de cinabru indigen, presărat pe un fier încălzit", bolnavii de sifilis (căci aceasta se pare să fi fost incriminata boală) ingerau o mare cantitate de pulbere minerală, amestecată cu unt și întinsă pe pâine[4]. Că sifilisul îi condamna la invaliditate și moarte pe bucovineni o arăta și guvernatorul provinciei, generalul Karl Freiherr von Enzenberg, în raportul său adresat Vienei[5], fapt ce-l îndreptățea pe francezul Balthasar Hacquet să invoce importanța stabilimentelor în care puteau fi tratate bolile venerice contractate de localnici în timpul staționării trupelor țariste[6].

Cu toate că târgurile din Bucovina nu erau străine de așezămintele în care puteau fi tratați bolnavii, numărul lor era nesemnificativ, întrucât ele se adresau unui segment limitat de populație. De pildă, la 16 mai 1618, Gaşpar Graţiani ceda „părintelui şi rugătorului nostru chir Anastasie Crimcovici şi mitropolit Sucevii, din locul domnesc, din sus de unde se face târgul, împotriva caselor Felten sas (adică la 70 de metri spre nord de Curtea Domnească), ca să facă pe acel loc spital, întru numele Domnului, ca să fie pentru cei săraci şi neputincioşi, şi şchiopi, şi

[1] Hannes Hofbauer, Viorel Roman, *Bucovina, Basarabia, Moldova*, București, Editura Tehnică, 1995, p. 112.

[2] *Călători străini despre Țările Române în secolul al XIX-lea,* serie nouă, vol. I (1801–1821), București, Editura Academiei Române, 2004, p. 189.

[3] *Ibidem*.

[4] *Ibidem*.

[5] Octavian Lupu, *Aspecte din istoria medicinii în Bucovina* (în continuare se va cita Octavian Lupu, *Aspecte din istoria medicinii în Bucovina*), manuscris, Biblioteca Bucovinei „I. G. Sbiera", Fond *Bucovina*, inv. 253528, f. 80.

[6] Balthasar Hacquet, *Bucovina în prima descriere fizico-politică. Călătorie în Carpații Dacici (1788–1789)*, ediție bilingvă, îngrijită, cu introduceri, postfețe, note şi comentarii de acad. Radu Grigorovici, prefață de D. Vatamaniuc, membru de onoare al Academiei Române, Rădăuți, Editura Septentrion, 2002, p. 99.

BDD-A32760 © 2017 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 17:19:58 UTC)

orbi, şi alţii care vor să se odihnească toţi aceia într-acel spital”[7]. Doi ani mai târziu, la 13 aprilie 1620, micuţul aşezământ din piatră, cu trei încăperi, era deja deschis „nefericiților”, iar Anastasie Crimca trebuia „să aibă grijă şi să dea la bolniță, la săracii din târgul Suceava”, o parte din venitul morii de pe Suceava, anume „cât va fi voia egumenului”[8].

Dar cum, de obicei, pentru secolele XVII–XVIII, tratamentele medicale și chiar intervențiile chirurgicale se făceau la domiciliul suferindului, „bolnițele” nu erau nici mari și nici dotate, rezumându-se la a oferi asistență medicală complementară celei religioase și sociale. Deși Enzenberg a luat în considerare tradiția mănăstirilor din Bucovina care „aparțineau ordinului Sf. Vasile” și datoria călugărilor de a nu fi „dezinteresați de îngrijirea bolnavilor”[9], după 1780, administrația austriacă a impus construirea de spitale în noua achiziție teritorială, cu atât mai mult cu cât, conform mențiunii din *Cronica* lui Dressler, spitalele militare – instituite odată cu trecerea teritoriului nord-moldav în componența Imperiului Habsburgic – erau obligate să preia sarcina celor civile, respectând dispoziția internării populației din zonă[10]. Destinate „nenorociților care cad în boli și nu mai pot conta pe ajutorul nimănui și sunt avizați la cel al compasiunii publice”, astfel de spitale, „utilate cât mai bine”, trebuiau „să ia ființă cât mai curând” la Suceava, Cernăuți și Siret[11].

Din perspectiva lui William Robert Wilde, „licențiat al Colegiului Regal al Chirurgilor din Irlanda și membru corespondent al Societății Imperiale a Medicilor din Viena”[12], asistența medicală și instituțiile speciale din Monarhia Austriacă erau „organizate înțelept și admirabil de guvernul său, în cadrul unui măreț sistem general”. La îndemâna oricărui cetățean din imperiu și având ca scop prevenirea apariției și răspândirii vreunei boli și alinarea celor aflați în suferință, asistența medicală era unul dintre cele câteva domenii în care „termenii de progres și reformă nu se asociau epitetului inovativ”, căci ajutorul medical dat celor sărmani era, an de an, mai bun și mai cuprinzător[13].

Totuși, diversele decalaje înregistrate între provinciile imperiului făceau ca astfel de aprecieri să caracterizeze mai puțin extremitatea răsăriteană – deci și Bucovina –, acolo unde cele câteva remedii foarte simple, acompaniate adesea de elemente de magie şi religie populară, constituiau esența tratamentelor. În timp ce

[7] Vasile Miron, Mihai-Ștefan Ceaușu, Ioan Caproșu, Gavril Irimescu, *Suceava – file de istorie. Documente privitoare la istoria oraşului (1388–1918*), vol. I, București, Direcția Generală a Arhivelor Statului, 1989, p. 235.

[8] *Ibidem*, p. 239.

[9] Octavian Lupu, *op. cit.*, f. 79.

[10] Loredana-Mihaela Chindriș, *Cronica lui Dressler*, Ilișești, f. ed., 2009, p. 15.

[11] Ferdinand V. Zieglauer, *Der Zustand der Bukowina zur Zeit de Österreichische Occupation*, Czernowitz, 1888. Apud Octavian Lupu, *op. cit.*, f. 7.

[12] William Robert Wilde, *Austria: Its Literary, Scientific and Medical Institutions*, Dublin, 1843, p. V.

[13] *Ibidem*, p. 298.

BDD-A32760 © 2017 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 17:19:58 UTC)

în marile orașe din Austria Inferioară și Superioară, din Tirol și Stiria, din Carintia, Boemia și Lombardia, vechile instituții spitalicești se reorganizau sub forma spitalelor publice (Allgemeines Krankenhaus), dispunând de sute de paturi (dacă nu chiar mii, ca în cazul Spitalului General din Viena)[14], în Bucovina sfârșitului de secol XVIII, asistența medicală era asigurată în casele unor doctori locali, precum cea a chirurgului sucevean Tiberius Gutter. Este adevărat că după 1775, în Suceava au fost semnalate câteva spitale și infirmerii. Astfel, un spital militar ar fi fost amplasat în „Mahalaua sau Cutul (Colțul) de la Biserica «Învierea lui Christos»”[15], în casa care aparținuse unui anume Formagiu[16]. La rândul său, Johann Polek, amintind de raportul lui Enzenberg din 1784, scria despre spitalul în care puteau fi îngrijiți 50 de bolnavi[17]. Cert este faptul că una dintre casele epitropului comunității armene din Suceava, baronul Nicolai Capri, a fost transformată în spital militar. Clădirea „fără etaj”, dar cu „o grădină împrejmuită cu un gard” avea două camere „joase”, suficient de mari pentru 16 paturi, cu „pături bune” și „furnituri noi”. Pentru un asemenea spațiu percepea o chirie anuală de 250 de florini[18]. La 19 februarie 1817, autoritățile militare solicitau magistratului să „impună” proprietarului clădirii „să facă curățenie”[19]. Câteva luni mai târziu, la 15 iulie 1817, colonelul Kuks, comandantul Batalionului I din garnizoana Sucevei, declara că imobilul îi fusese predat proprietarului „cu formele respective”[20], iar la 11 septembrie 1817, administrația Bucovinei comunica oficial magistratului reintrarea lui Capri în posesia casei sale[21].

Cât privește spitalul civil din Suceava, acesta ar fi funcționat într-o casă cumpărată de la Maria Filipoaia, amplasamentul acestuia fiind – potrivit registrului cadastral care delimita proprietățile orașului, în 1785[22] – în „hotarul orașului către

[14] Norbert Finzsch, Robert Jütte (ed.), *Institutions of Confinement: Hospitals, Asylums, and Prisons in Western Europe and North America, 1500–1950*, Cambridge University Press, 2003, p. 89.

[15] Emil Ioan Emandi, *Habitatul urban și cultura spațiului*, Iași, Editura Glasul Bucovinei, 1996, p. 567.

[16] Ion Drăgușanul, *Suceava, sub povara istoriei*, Suceava, Editura Mușatinii, 2002, p. 91; Emil Ioan Emandi, *op. cit.*, p. 568.

[17] Johann Polek, *Joseph's II. Reisen nach Galizien und der Bukowina*, în „Jahrbuch des Bukowiner Landesmuseums”, Cernăuți, 1895, p. 67.

[18] Emil Ioan Emandi, *op. cit.*, p. 208.

[19] Serviciul Județean Suceava al Arhivelor Naționale (în continuare se va cita S.J.S.A.N.), Fond *Primăria orașului Suceava*, inv. 4, *1782–1920*, nr. 33/1817, f. 1–2.

[20] Idem, nr. 18/1817, f. 1.

[21] Idem, nr. 12/1817, f. 25.

[22] Potrivit doctorului Octavian Lupu, „cel mai vechi spital din Bucovina din era austriacă a luat ființă în 1785 la Suceava, într-o clădire numai cu parter, pe o suprafață de 583 mp și având o capacitate de 60 de paturi, repartizate în zece saloane”. Cf. Octavian Lupu, *Unele probleme medico-sanitare și de asistență spitalicească în Bucovina sub stăpânirea habsburgică* (în continuare se va cita Octavian Lupu, *Unele probleme medico-sanitare şi de asistenţă spitalicească în Bucovina sub*

BDD-A32760 © 2017 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 17:19:58 UTC)

Iţcani", pe „drumul care duce la Litenii Mici"[23]. Ulterior, în 1817, administrația Bucovinei lua cunoștință de un decret al Guberniului, care valida transformarea caselor Gafiței Vodală și Ioniță Capstrîmb în așezăminte medicale, proprietarilor urmând să li se plătească chiriile anuale[24]. Probabil că la aceste personaje se referea și moștenitorul coroanei, prințul Franz, cel care, în timpul vizitei din Suceava, în vara anului 1817, nota următoarele: „Când se iese din acesta [spitalul militar], la stânga, mai în adâncime, înspre râpa de jos, este o casă a unui moldovean, în care se găsește o infermerie [sic!], de asemenea rea. Aceasta este închiriată cu 200 de florini pe an. Apoi, una, la dreapta, mai sus de spitalul militar [...]. La fel casa unui moldovean, acolo este o cameră pentru bolnavi și una pentru farmacie, tot așa de rea și, de asemenea, închiriată. Ambii proprietari de case, care nu pot locui în casele lor, se roagă pentru evacuarea spitalului"[25].

Se pare că, inițial, numărul persoanelor internate în spitalul orașului Suceava a fost unul foarte mic. La 19 martie 1817, Comisariatul ținutal informa magistratul în legătură cu asistența medicală acordată în spital celor trei indivizi din „domeniul Gura Humorului" care fuseseră mușcați de o „leoaică turbată" (sic!). În același document, medicul districtual Anton Meyer propunea „despăgubirea" sorei de caritate din spital „pentru cheltuiala și osteneala sa, care a făcut-o pentru îngrijirea a doi oameni, unul din Berchișești și al doilea din Capu Codrului"[26]. Despre unicul bolnav aflat, la un moment dat, în spitalul din Suceava amintea și principele Franz în însemnările sale din 10 august 1817: „Intrat înăuntru, în oraş, înainte de a se ajunge la case bune, pe străzile pe care se intră cu vehiculul, la dreapta, este o grădină împrejmuită cu scânduri de lemn. În grădină, într-o casă de lemn, fără etaj, este spitalul oraşului, la mijloc, o bucătărioară, la dreapta, cum se intră, o cămară cu trei paturi, cu un aşternut rău, la stânga, o cămară mică, în care locuieşte paznicul. Acesta primeşte, de fiecare bolnav, câte 14 creiţari pe zi şi în folosinţă o jumătate de grădină. Aceşti bani provin din adunarea vitelor de pripas. Aici era un singur bolnav cronic, acoperit cu o pătură de 10 den"[27].

Regândirea planului urbanistic al Sucevei a determinat magistratul să ceară aprobarea devizului pentru „construcția unei gări la Spitalul civil din Suceava". La 7 martie 1817, răspunsul pozitiv al administrației Bucovinei marca demararea lucrărilor, punând în lumină rostul celor două clădiri[28]. Doi ani mai

stăpânirea habsburgică), în vol. Gheorghe Brătescu (ed.), *Spitale vechi și noi*, București, Editura Medicală, 1976, p. 177.

[23] Emil Ioan Emandi, *op. cit.*, p. 570.

[24] S.J.S.A.N., Fond *Primăria orașului Suceava*, inv. 4, *1782–1920*, nr. 19/1817, f. 2.

[25] *Die Reisetagebücher des österreichischen Kaisers Frantz I in die Bukowina 1817-und-1823*, München, Verlag: Der Südostdeutsche, 1979, p. 54–56. Apud Emil Ioan Emandi, *op.cit.*, p. 489.

[26] S.J.S.A.N., Fond *Primăria orașului Suceava*, inv. 4, *1782–1920*, nr. 23/1817, f. 1–3.

[27] Ion Drăguşanul, *Franz cavaler Des Loges*, Suceava, Editura Muşatinii, 2006, p. 36.

[28] S.J.S.A.N., Fond *Primăria orașului Suceava*, inv. 4, *1782–1920*, nr. 14/1817, f. 1.

BDD-A32760 © 2017 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 17:19:58 UTC)

târziu, la magistratul Sucevei se completa un *Registru*[29] cu încasările sumelor de bani alocate procurării de materiale în vederea deschiderii unui așezământ medical „comun" și „cetățenesc" (Stadtspital)[30]. În anul 1820, era deja întocmită lista muncitorilor angajați în acest scop[31], dovezile privind depunerea de monede de argint şi aur la comunitatea armenească din Suceava pentru construirea spitalului orăşenesc[32] demonstrând mobilizarea întregii comunități locale. De altfel, Comisariatul Ţinutal Cezaro-Crăiesc Suceava şi proprietarii de „scaune de măcelărie" din târg încheiaseră, încă din anul 1796, un protocol prin care se stipula obligativitatea acestora din urmă de a aproviziona, „chiar şi cu carne de viţel, la preţuri ieftine, spitalele"[33]. Ulterior, un document din august 1822 preciza cantitatea de vin dăruită spitalului din Suceava de către baronul Josef Capri[34].

Noua construcție din piatră, pentru care se cheltuiseră 6 084 de florini, avea „5 saloane pentru bolnavi, o cameră pentru infirmiere și o morgă, o cameră a doctorilor și una pentru gardă", la care se adăuga camera administratorului[35]. Deși costisitor (2 331 de florini), instrumentarul medical „se compunea din piese folosite pentru intervenții chirurgicale și ginecologice"[36]. Între 1827 și 1844, clădirea a fost extinsă, iar pavilioanele reorganizate, în funcție de necesități. O situație statistică, raportată la nivel central, arăta că, în toamna lui 1835, în spitalul din Suceava erau internate opt persoane, acestora adăugându-li-se în lunile următoare alte 99, astfel încât cifra celor spitalizați se ridica, la sfârșitul anului 1836, la 107. Dintre aceștia, 85 erau declarați „vindecați", 13 decedaseră, iar nouă rămăseseră internați[37]. Faptul că niciunul dintre pacienți nu a părăsit spitalul nevindecat poate fi explicat prin prevederile Decretului din 1808 (completat în 1817), care admitea externarea doar după vindecare[38]. Că numărul celor internați în spitalul public din Suceava nu era unul mare o arată și medicul militar Carl Hampeis, care, în *Schița medicală*, redactată în anul 1844, scria despre cele 20–25 de paturi disponibile. Conducerea medicală a instituției cădea în sarcina chirurgului orașului (Stadtwundarzt), iar magistratul îi asigura finanțarea[39].

Din nefericire, insuficiența fondurilor care trebuiau direcționate către spital a caracterizat întreaga perioadă, magistratul Sucevei devenind mediator în

[29] *Ibidem*, f. 1–6.

[30] „Casa publică generală a bolnavilor". Cf. Emil Ioan Emandi, *op. cit.*, p. 208.

[31] S.J.S.A.N., Fond *Primăria orașului Suceava*, inv. 4, *1782–1920*, nr. 1/1820, f. 1–3.

[32] Idem, Fond *Comunitatea armenească Suceava*, inv. 475, nr. 2/1820, f. 1–2.

[33] Vasile Miron, Mihai Ștefan Ceaușu, Ioan Caproșu, Gavril Irimescu, *op. cit*., p. 533.

[34] S.J.S.A.N., Fond *Comunitatea armenească Suceava*, inv. 475, nr.1/1822, f. 1.

[35] Emil Ioan Emandi, *op. cit.*, p. 208.

[36] *Ibidem*.

[37] *Medicinische Jahrbücher der kaiserlichen königlichen Österreichischen Staates*, Wien, vol. XX, 1839, p. 443.

[38] Octavian Lupu, *Aspecte din istoria medicinii în Bucovina*, f. 118.

[39] Carl Hampeis, *Medicinisch –topographische Skizze der Bukowina*, în *Medicinische Jahrbücher des kaiserl.-königl. österreichischen Staate*, vol. 57, Wien, 1846, p. 336.

BDD-A32760 © 2017 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 17:19:58 UTC)

conflicte de tot felul. De pildă, atunci când reprezentanții spitalului îi trimiteau situația cheltuielilor făcute pentru tratamentul bolnavilor „străini”, al celor aparținând breslelor orășenești sau comunităților etnice (precum cea evreiască sau armeană), în speranța recuperării banilor[40], magistratul trimitea, la rândul său, domeniului Bosanci un tabel nominal cu bolnavii tratați la spitalul orașului, cerând achitarea datoriilor invocate de casieria orașului[41]. Conform reglementărilor oficiale, fiecare pacient care urma să beneficieze de tratament în spital trebuia să prezinte un certificat eliberat de magistrat sau de către un reprezentant al autorității comunale sau districtuale, prin care să demonstreze că poate acoperi costurile spitalizării[42]. De asemenea, breslelor sau asociațiilor meșteșugarilor și comunităților etnice sau religioase (obștile monahale) li se cerea să plătească spitalului orășenesc o cotă anuală, în contul membrilor sau al săracilor de care aveau grijă. O excepție o reprezentau bolnavii de sifilis[43] (sau „lueticii”) care, obligatoriu, trebuiau consultați și tratați în spital[44] cu „basilicon”[45] și, în general, cu o medicație pe bază de mercur[46]. Pentru fiecare astfel de pacient, comunele puteau achita numai o treime din „taxa de întreținere”, restul fiind acoperit „de stat”. Dacă bolnavii dovedeau că nu pot plăti, tratamentul și spitalizarea erau gratuite.

Că banii colectați de la comune erau insuficienți o arată documentul din 14 iulie 1831, prin care se solicita rambursarea sumelor de bani aferente medicamentelor livrate spitalului de către farmacistul Andreas Schuller, în prima jumătate a anului 1825 și în 1826. Statutul farmacistului era unul extrem de riguros reglementat în legislația imperială, nimeni nu putea vinde alte medicamente decât cele enumerate în *Farmacopeea* austriacă, la un alt preț decât cel fixat de stat și altcuiva decât persoanei care prezenta o dovadă (rețeta) semnată de un medic al cărui nume figura în lista practicienilor autorizați[47]. În pofida demersurilor sale, Schuller avea să recupereze, până la sfârșitul anului 1829, numai 25 de florini[48]. Este puțin probabil ca situația să se fi remediat între timp. Din contra, statisticile medicale indică faptul că Suceava a fost una dintre așezările cele mai afectate de „strașnica molimă” care a lovit Bucovina în anii 1831 și 1848.

---

[40] S.J.S.A.N., Fond *Primăria orașului Suceava*, inv. 4, *1782–1920*, nr. 15/1823, f. 1–45.

[41] Idem, nr. 12/1823, f. 1–2.

[42] William Robert Wilde, *op. cit.*, p.128.

[43] *Ibidem.*

[44] *Curățenia casei și a trupului omenesc – poveţe pentru popor date de Dr. O. G.*, în „Calendar pe 1911”, Cernăuți, 1910, p. 53.

[45] Preparat farmaceutic pe bază de colofoniu, ceară, smoală și ulei, numit (în *Farmacopee) unguentum resinae flavae*; util în tratamentul rănilor cronice. Cf. Alexander Macaulay, *A Dictionary of Medicine, designed for popular use*, London, 1832, p. 56.

[46] S.J.S.A.N., Fond *Primăria orașului Suceava*, inv. 4, *1782–1920*, nr. 34/1826, f. 20, 22, 23, 25.

[47] William Robert Wilde, *op. cit.*, p. 65.

[48] S.J.S.A.N., Fond *Primăria orașului Suceava*, inv. 4, *1782–1920*, nr. 9/1831, f. 146.

BDD-A32760 © 2017 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 17:19:58 UTC)

Conform schiței lui Ion Grămadă, holera ar fi „bântuit aprig" în oraș, pentru că „muria tot al doilea om, până și copiii. Cioclii umblau prin oraș cu căruțele lor negre, de la casă la casă și întrebau ori de nu sunt bolnavi sau morți în familie, ca să fie îndepărtați din mijlocul celor sănătoși. Spre a nu se molipsi, oamenii se afumau cu bălegar de vită şi cu ierburi uscate, iar dinaintea uşii se afla un hârdău cu apă, peste care trebuia să treacă fiecare, când intra în casă"[49]. Tratamentul indicat de medici consta în ceaiuri calde, doze mici de pulbere de ipecancuană (*Carapichea ipecacuanha*) sau „pulvis Doweri"[50], alături de camfor, laudanum și apă rece proaspătă. În cazurile severe, se aplicau lipitori sau se proceda la sudație și venesecție[51]. Și tot pentru a ține sub control epidemia, autoritățile sanitare habsburgice și cele locale au impus măsuri sanitare stricte, precum izolarea bolnavilor în lazarete sau barăci construite sau instalate în diverse locuri din Bucovina. Cum epidemia din 1848 făcuse numeroase victime şi în rândul populaţiei din Gura Humorului și împrejurimi[52], lazaretului din oraș (destinat soldaților austrieci[53]) i s-au alăturat altele, din comunele învecinate[54]. Lipsa fotografiilor de epocă sau a descrierilor ne împiedică să avem o imagine clară asupra acestor „barăci ale holericilor", singura la îndemână fiind cea din cartea lui Emanoil Grigorovitza[55], probabil din Cernăuți.

În cazul capitalei provinciei, primul spital militar era amplasat, în anul 1779, în casa unui anume Ioan (Johann) Popescul, pentru ca în 1781[56] să dobândească propria clădire[57], apoi o alta în 1849[58]. Cât privește primul spital

[49] Ion Grămadă, *Din Bucovina de altădată. Schiţe istorice*, Bucureşti, Institutul de Arte Grafice „C. Sfetea", 1911, p. 64–65.

[50] Pulbere obținută din rădăcina sau rizomii ipecancuanei, în combinație cu diverși compuși precum opiumul sau vitriolul. Cf. Franz Kaiser, *Tabulae Memoriales Practico-Medicae: Cum Appendice Praeparatorum Compositorum*, Wien, 1833, p. 57.

[51] *Medicinische Jahrbücher des kaiserl.-königl. österreichischen Staates*, Wien, 1833, p. 491.

[52] Ştefănița-Mihaela Ungureanu, *Georg Geib, Istoria unui mic oraş (V*), în „Analele Bucovinei", [Rădăuți–Bucureşti], anul XX, nr. 1 (40), 2013, p. 271.

[53] Willi Kosiul, *Die Bukowina und ihre Buchenlanddeutschen in zwei Bänden*, vol. I, Oberding, Reimo-Verlag, 2011, p. 385.

[54] Ştefănița-Mihaela Ungureanu, *op. cit.*

[55] Emanoil Grigorovitza, *Cum a fost odată. Schiţe din Bucovina*, Bucureşti, Editura „Librăria Națională", 1911, p. 90.

[56] Kaindl preciza că primul spital militar din Cernăuți ar fi datat din 1779, iar prima farmacie militară (sic!) ar fi fost deschisă în anul 1781. Cf. Raimund Friedrich Kaindl, *Geschichte von Czernowitz von den ältesten Zeiten bis zur Gegenwart*, Czernowitz, Universitäts Buchhandlung H. Pardini, 1908, p. 146.

[57] http://bukowinafreunde.de/bukowinafrag.html (12 februarie 2017). Spitalul a fost construit pe un teren care aparținea, parțial, domeniului Coroanei și parţial lui Ioniță Vacumenco; clădirea dispunea de o capelă şi avea, deopotrivă, funcţie civilă şi militară. Cf. Raimund Friedrich Kaindl, *op. cit.*, p. 146.

[58] Hugo Weczerka, *Dezvoltarea urbanistică a Cernăuțiului, 1775–1900*, în „Analele Bucovinei", anul IV, nr. 3, 1997, p. 667.

BDD-A32760 © 2017 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 17:19:58 UTC)

civil (Bürgerliche Spital) din Cernăuți, acesta ar fi fost precedat de lazaretul din cartierul evreiesc și de „casa moldovenească” situată în zona „rezidenței episcopale”. Aceasta din urmă avea un acoperiș prin care pătrundea ploaia, „astfel că paturile erau mutate dintr-un loc în altul”. Nu întâmplător, în cronica bisericii catolice se menționa: „Cine poate să-și miște picioarele, scapă de acolo ca dintr-un vestibul al iadului”[59]. În atare condiții, în anul 1786[60], magistratul orașului cumpăra de la berarul Weineck (în schimbul a 175 de florini)[61] o clădire adecvată în care bolnavii să primească îngrijire. Că în anul 1788[62] spitalul deja funcționa o demonstrează un document din 6 ianuarie 1789, mai precis o sesizare a oficiului districtual, în care se arăta că „o femeie mută, găsită moartă, a fost adusă la spital și îngropată acolo”, fără a se efectua „controlul chirurgical” sau autopsia[63]. Fondurile alocate spitalului în perioada 1 noiembrie 1793 – 31 octombrie 1794 au însumat 479 de florini și 14 franci. Pentru perioada 1795–1796 s-au plătit 427 de florini și 32 franci, iar pentru anii 1796–1797 un total de 710 florini și 8 franci[64]. Banii erau destinați achiziției de medicamente și instrumentar, îngrijirii pacienților și curățeniei în general[65]. La 10 iunie 1809, armata a concesionat clădirea[66], urmând să fie (re)pusă la dispoziția cetățenilor după plecarea răniților, adică a soldaților care luptaseră pe frontul din Galiția împotriva trupelor țarului[67]. Inventarul rudimentar care caracteriza spitalul cernăuțean în anul 1820 a devenit motiv de îngrijorare pentru administratorii orașului. Conform datelor înscrise într-un registru din acel an, administratorul avea în „gestiune”: „13 cămăși bărbătești, 10 cămăși femeiești utilizabile și una neutilizabilă”, „51 așternuturi utilizabile și 23 vechi sau neutilizabile”. În clădire existau numai patru prosoape, două sfeșnice de bronz și un mucăr, un lighean pentru spălat și un burete, iar din cele 14 cadre de pat, numai patru erau în stare bună; nici cada pentru baie nu putea fi folosită[68].

După construirea tribunalului din Cernăuți, în anul 1824, spitalul a fost mutat în vechea închisoare situată în Piața „Rudolf”, dar și așa locul destinat îngrijirii bolnavilor avea mai mult caracterul unui azil. În raportul doctorului Wenzel Streinz, referitor la situația serviciilor sanitare din Regatul Galiției și Lodomeriei (care cuprindea și Bucovina), într-o astfel de „casă de ajutorare a săracilor” din Cernăuți, în anul 1830 ar fi fost îngrijite 26 de persoane, iar în

[59] Raimund Friedrich Kaindl, *op. cit.*, p. 147.
[60] Willi Kosiul, *op. cit.*, vol. II, p. 182.
[61] Raimund Friedrich Kaindl, *op. cit.*, p. 146.
[62] http://bukowinafreunde.de/bukowinafrag.html (12 februarie 2017).
[63] Raimund Friedrich Kaindl, *op. cit.*, p. 146.
[64] *Ibidem.*
[65] *Ibidem.*
[66] *Ibidem*, p. 46.
[67] Octavian Lupu, *Aspecte din istoria medicinii în Bucovina*, f. 81.
[68] Raimund Friedrich Kaindl, *op. cit.*, p. 147.

BDD-A32760 © 2017 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 17:19:58 UTC)

pretențios-numita „maternitate” s-ar fi înregistrat 87 de nașteri[69]. Prin decretul Comisiei aulice de studii, din 18 ianuarie 1811, transmis guvernului Galiției, „casa de nașteri” (care, în egală măsură, servea învățământului practic al moașelor) trebuia unită cu spitalul orașului, „pentru ca întreținerea și îngrijirea lăuzelor să fie mai puțin costisitoare”, iar tratamentul medical în caz de îmbolnăvire mai ușor de administrat. Serviciul cercual propunea ca una dintre camerele „mai mici” din spital să fie rezervată gravidelor, iar a doua celor care născuseră[70]. Potrivit reglementărilor oficiale, îngrijitoarele erau „obligate să păstreze cea mai strictă discreție referitoare la prezența gravidelor sau lăuzelor care își achită taxele”[71]. Vizitarea acestora se putea face numai după o prealabilă înștiințare, cu acceptul lor și al medicului, în spații care le asigurau intimitatea[72], ceea ce nu se putea spune despre „mica clădire” care adăpostea spitalul orășenesc.

În anul 1832, după „alegerea unui spațiu nou și spațios”[73], au început lucrările de construcție a spitalului public din Cernăuți. Inaugurarea s-a făcut un an mai târziu, în 1833[74], iar costurile s-au ridicat la 2 000 de florini. Dispunând de o capacitate de 120 de paturi, spitalul ar fi adăpostit 253 de bolnavi în primul an după deschidere[75]. Conform situației statistice publicate în anuarul medical din 1839, în spitalul din Cernăuți se aflau, în toamna anului 1835, 19 persoane. În lunile următoare au fost spitalizate alte 277, astfel încât numărul celor internați a ajuns, la sfârșitul anului 1836, la 296; dintre aceștia, 232 au fost declarați „vindecați”, 13 decedaseră, iar nouă erau încă internați[76]. Ulterior, numărul bolnavilor din spitalul cernăuțean a crescut la 318, și aceasta în pofida costului întreținerii, care se ridica la 4 coroane și 50 cruceri pe zi, o sumă apreciabilă pentru acele vremuri[77]. Cu toate că, la exterior, spitalul era „arătos și mult promițător”, iar saloanele păreau „luminoase și spațioase, cu ferestre și uși mari”, doctorul Hampeis nu putea să nu observe marile neajunsuri ale așezământului. În curtea mare a spitalului – îngrădită cu un gard de scânduri – se aflau fântâna,

[69] *Medicinische Jahrbücher des kaiserl.-königl. österreichischen Staates*, vol. IX, Wien, 1835, p. 22.

[70] Octavian Lupu, *op. cit.*, f. 80.

[71] În maternitate, taxele se stabileau în funcție de condiția socială, condiția gratuității asistenței impunând „utilizarea gravidelor și lăuzelor în învățământul practic și ca doici pentru alăptarea copiilor”. Cf. *Medicinische Jahrbücher des kaiserl.-königl. österreichischen Staates*, vol. X, Wien, 1836, p. 4–5.

[72] *Medicinische Jahrbücher des kaiserl.-königl. österreichischen Staates*, vol. VI/II, Wien, 1820, p. 44.

[73] *Czernowitz, der Hauptort der Bukowina*, în „Öesterreichisches Archiv für Geschichte, Erdbeschreibung, Staatenkunde, Kunst und Literatur”, Wien, 1832, nr. 82/10 Julius, p. 326.

[74] Hugo Weczerka, *op. cit.*, p. 667.

[75] Octavian Lupu, *Unele probleme medico-sanitare și de asistență spitalicească în Bucovina sub stăpânirea habsburgică*, p. 175.

[76] *Medicinische Jahrbücher der kaiserlichen königlichen Österreichischen Staates*, Wien, vol. XX, 1839, p. 443.

[77] Octavian Lupu, *op. cit.*, p. 175–176.

BDD-A32760 © 2017 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 17:19:58 UTC)

camera mortuară și stivele cu lemne. Exista și loc suficient pentru plimbările pacienților, numai că în zilele toride nu se găsea niciun loc umbrit, iar după ploaie, noroaiele făceau impracticabil întregul areal. Dispus pe două niveluri, imobilul avea la parter „institutul moașelor” și serviciile administrative. Bucătăria nu era nici curată și nici spațioasă, spălătoria servea ca și baie, iar în depozitul lipsit de aerisire și lumină, numeroasele găuri din podele trădau prezența șobolanilor și a șoarecilor[78]. La etaj se afla locuința administratorului și „cancelaria medicală”, celelalte camere fiind rezervate exclusiv adăpostirii pacienților. În saloanele mai mici „erau așezate 6–8 paturi, iar în cele mai mari 12–15. Se mai aflau în ele o masă și o bancă din lemn moale, cât și câteva noptiere extrem de mici, nevopsite, deschise, care nu puteau cuprinde mica zestre a pacienților”. Paturile, confecționate din „lemn moale și nevopsit”, aveau saltelele insuficient umplute cu paie și murdare. La rândul lor, pernele erau umplute cu paie, iar păturile, „fabricate dintr-un material foarte puțin agreabil”, erau foarte uzate și lipsite de cearșaf, oferind pacienților „prea puțin scut contra frigului”. Pe o tablă neagră, plasată la capătul patului, se scriau cu cretă indicațiile referitoare la regimul alimentar. Alături se afla foaia cu datele personale ale pacientului[79].

Administratorul spitalului (Spitalsverwalter/Krankenwärter), un funcționar al municipalității, plătit cu 250 de florini anual, se ocupa de aprovizionarea spitalului, îngrijindu-se ca produsele să fie furnizate la un preț fix, în baza unei licitații și a unui contract. Servitul meselor se făcea la orele 7 dimineața, 11 la prânz și 17 după-amiaza, iar dieta urma regulile comune spitalelor vieneze, cuprinzând legume (morcovi, sfeclă albă și roșie, varză și cartofi), supe de vin, ouă moi, tizane mucilaginoase (cereale), lapte, vin, bere și un „supliment de pâine sau franzelă”[80]. Consultațiile medicale erau asigurate de către chirurgul principal al orașului (*Patronus chirurgiae*/Stadtwundarzt), al cărui salariu, asigurat de către magistrat, se ridica la 300 de florini anual. Acesta era asistat de un chirurg (Wundarzt), plătit cu 60 de florini, dar care locuia în spital[81]. De îngrijirea clădirii și a pacienților imobilizați la pat se ocupau un bărbat și o femeie, în sarcina lor intrând și curățenia din saloane, coridoare și latrine, încălzirea imobilului, căratul apei și a lemnelor și, de cele mai multe ori, aducerea medicamentelor de la farmacie. Acestea din urmă se procurau, prin licitație, de la unul dintre farmaciștii orașului[82]. Taxa de întreținere –18 coroane pentru orice pacient – trebuia achitată de către comune. Deși similară celei percepute în spitalele vieneze, prin raportare la realitatea socială a Bucovinei, aceasta era considerată „prea mare” și nu

[78] Carl Hampeis, *op. cit.*, p. 335.
[79] *Ibidem*, p. 334.
[80] *Ibidem*, p. 336.
[81] În anul 1822, salariul administratorului era de 120 de fl. (față de 5 fl. în anul 1796), iar cel al chirurgului orașului de 100 de fl. (față de 8 fl. 20 fr. în anul 1796). Cf. Raimund Friedrich Kaindl, *op. cit.*, p. 109.
[82] *Ibidem.*

BDD-A32760 © 2017 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 17:19:58 UTC)

întâmplător Hampeis cerea reducerea costurilor (deopotrivă cu îmbunătățirea condițiilor de funcționare a spitalelor), indiferent dacă numai „cei mai săraci dintre săraci" ajungeau să fie internați[83]. În anul 1844, numărul pacienților s-a ridicat la 90–100, medicul cernăuțean considerând că rareori se înregistrau sub 80 de persoane[84].

În periodicele de specialitate din Viena sunt consemnate câteva dintre cazurile tratate în așezământul medical din Cernăuți, precum cel semnalat de Johann Simmeyer. În calitatea sa de „medic judiciar și de oraș", acesta le împărtășea confraților experiența dobândită în cei zece ani petrecuți la „spitalul civil" din Cernăuți, timp în care a tratat (până la „vindecare completă") o „îmbolnăvire avansată de sifilis"[85]. Schemele terapeutice urmate de către pacientul doctorului Symmeyer, începând cu mijlocul anului 1834, cuprindeau preparate dintre cele mai diverse, de la extrasul de cucută, decoctul de *Sarsaparilla* și chinină și aplicațiile cu măselariță, la calomel[86], *aqua fagadenica*[87] și, în sfârșit, la iod. Utilizării tincturii de iod („de două ori pe zi, în 10 picături de apă cu zahăr") i-a urmat cea a „potasiului hidroiodic", dizolvat în apă distilată („de patru ori pe zi"), astfel încât, după cinci ani de „luptă cu boala", medicul putea declara: „Er freut sich dieser Mann einer ununterbrochen vollkommen guten und festen Gesundheit"[88]. Colaborarea dintre medicii spitalului orășenesc și cei din spitalul militar din Cernăuți este amintită în publicația „Österreichische Medicinische Wochenschrift", cu prilejul internării unui grup de opt persoane mușcate de un lup turbat. Tratamentul hidrofobiei cu rădăcină de *Gențiana cruciata* i se părea doctorului Hampeis ineficient, sigura ameliorare aducând-o „fricțiunile mercuriale recomandate de Cristoph Hufeland"[89].

Cât privește „spitalul evreiesc" din Cernăuți, acesta își are începuturile în lazaretul (Hekdesch) amintit încă din anul 1786, situat pe străduța Steilen, în apropierea cimitirului comunității. Potrivit doctorului Sternberg, terenul fusese

[83] *Ibidem*, p. 335.

[84] *Ibidem*, p. 336.

[85] *Medicinische Jahrbücher des kaiserl.-königl. österreichischen Staates*, vol. XIX, Wien, 1839, p. 525.

[86] Clorură de mercur (*mercurius dulcis*), prezentată sub forma unei pulberi albe, fine, insolubile în apă, fără gust și miros, dar cu acțiune antiseptică dovedită. Cf. N. Paulus, *Taschen-Wörterbuch der materia medica*, Stuttgart, Verlag der J. B. Metzler'schen Buchhandlung, 1842, p. 384.

[87] Preparat obținut prin dizolvarea sublimatului de mercur în soluție de hidroxid de calciu. Cf. Benjamin Bell, *A treatise on gonorrhea virulenta and lues venerea*, London, 1793, p. 521.

[88] *Medicinische Jahrbücher des kaiserl.-königl. österreichischen Staates*, vol. XIX, Wien, 1839, p. 532.

[89] „Österreichische Medicinische Wochenschrift", Wien, nr. 54, 1845, p. 15. Potrivit lui Hufeland, „utilizarea viguroasă a mercurului, imediat după infectarea cu virusul hidrofobic, poate preveni infecția generalizată și prin aceasta rabia însăși". Cf. Christoph Wilhelm Hufeland, *Enchiridion Medicum: Or, Manual of the Practice of Medicine. The Result of Fifty Years' Experience*, New York, 1842, p. 470.

BDD-A32760 © 2017 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 17:19:58 UTC)

achiziționat de la Jakob Weibel[90], în schimbul a 100 de ducați[91]. Cum oficialitățile habsburgice nu ar fi permis construirea unui spital destinat exclusiv evreilor[92], lazaretul a servit deopotrivă ca spital, adăpost pentru cei fără locuință[93] și loc de popas pentru evreii săraci aflați în călătorie[94]. De altfel, strada pe care era amplasat lazaretul a devenit „Lazarettgase". Către mijlocul secolului al XIX-lea, micuța clădire, având 14 paturi din lemn, nu mai făcea față necesităților, astfel încât în anul 1853, bancherul și filantropul Markus Zucker a cumpărat o casă de la baronul Nicolae Petrino, pe care a transformat-o în spital, cu 11 saloane și 42 paturi[95].

Și la Rădăuți, istoria unui spital local începe în anul 1818, atunci când, în urma foametei și a tifosului, directorul administrației districtului, Gottfried von Asboth, a avut inițiativa deschiderii unui asemenea așezământ, organizând colecte publice[96]. De asemenea, în primele două decenii ale secolului al XIX-lea este amintit spitalul militar care trebuia să deservească regimentul de cavalerie cantonat în localitate. Acolo ar fi murit, în 1822, maiorul Joseph Hoffmann, cel care, în calitate de director al hergheliei, inaugurase atât spitalul veterinar, cât și cel militar[97]. În pofida încercărilor autorităților de construi un spital pentru populația din Rădăuți și împrejurimi, colectele nesatisfăcătoare au amânat începerea lucrărilor până în a doua jumătate a secolului al XIX-lea (1858), atunci când Mihai Pitei (conducătorul districtului) a cerut comunelor să reînceapă acțiunea de adunare a fondurilor, în acest sens renunțându-se și la încasarea taxelor de vânătoare ce le reveneau. Abia la 23 iulie 1863 se punea piatra de temelie a viitorului „Kronprinz Rudolf Spital".

Desigur, din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, mai cu seamă după reizbucnirea holerei și răspândirea epidemiilor de febră tifoidă și angină diftерică, numărul spitalelor orășenești/districtuale a început să crească, celor din Cernăuți și Suceava adăugându-li-se cele din Câmpulung, Rădăuți, Storojineț și Vijnița. Cu alte cuvinte, devenea evident faptul că reformele înregistrate în domeniul sănătății

[90] Numele său (în forma Schmul Jankel Weibel) apare în *Actum Tachernowitz* din 17 martie 1787, în rândul celor 81 de proprietari evrei din Cernăuți. Cf. Schlomo Winiger, *The first Jewish homeowners in Czernowitz*; accesat online (22 mai 2016) la adresa http://www.jewishgen.org/yizkor/Bukowinabook/buk1_084.html#0r. Erich Neuborn consideră că imobilul a fost cumpărat de la un anume David Schmiel Goetzel. Cf. Erich Neuborn, *The Oldest Societies, Institutions and Organizations of Bukovina*, translated by Jerome Silverbush; accesat online (22 mai 2016) la adresa http://www.jewishgen.org/Yizkor/Bukowinabook/buk1_153.html.

[91] Herman Sternberg, *On the history of the Jews in Czernowitz*, în Hugo Gold (ed.), *Geschichte der Juden in der Bukowina*, vol. II, Tel Aviv, 1962; accesat online (22 mai 2016) la adresa http://www.jewishgen.org/yizkor/Bukowinabook/buk2_027.html.

[92] *Ibidem*.

[93] *Ibidem.*

[94] Erich Neuborn, *op. cit.*

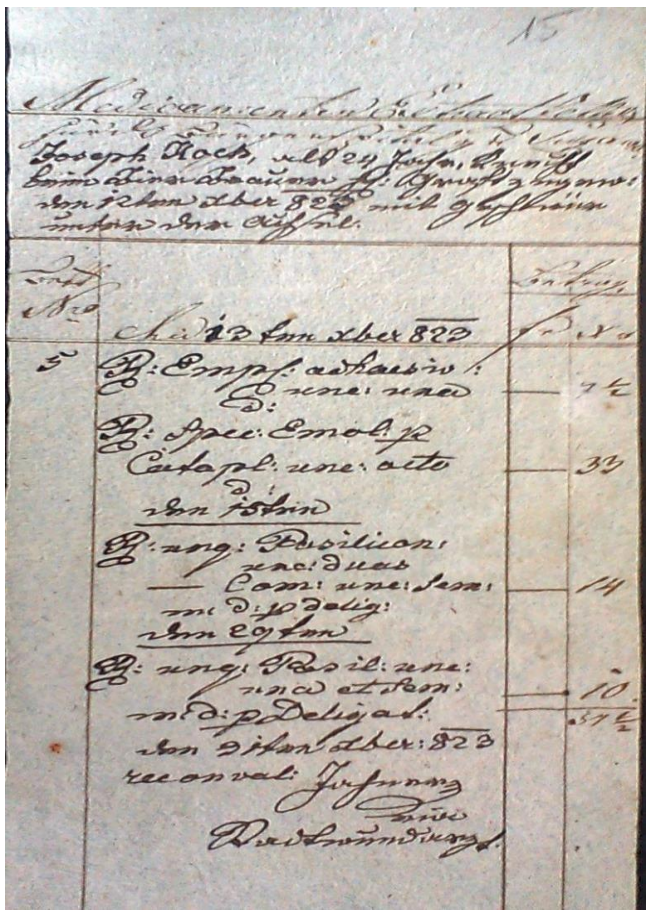
[95] *Ibidem.*

[96] Octavian Lupu, *Aspecte din istoria medicinii în Bucovina*, f. 85.

[97] Elfriede Craddock née Winkelbauer, *The Radautz Stud Farm in Retrospect*, în „The Bukovina Society of Americas Newsletter", Ellis (Kansas), 2006, nr. 16/1 March, p. 3.

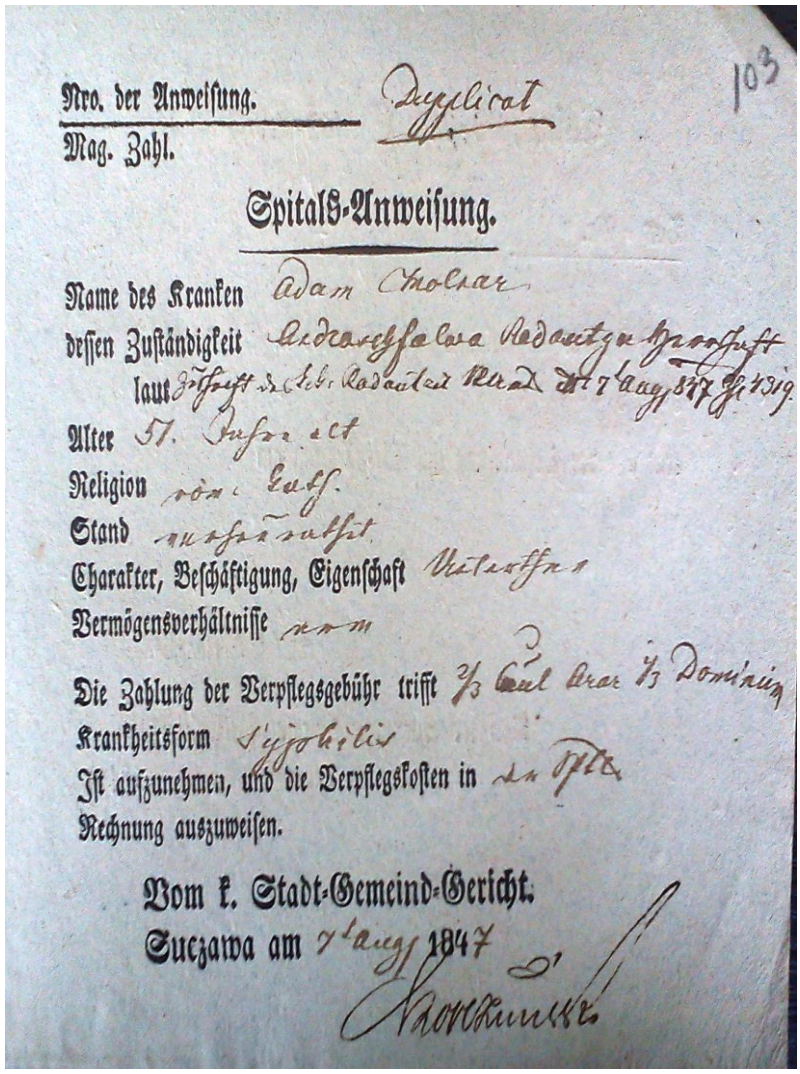
BDD-A32760 © 2017 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 17:19:58 UTC)

(fie ele și modeste, comparativ cu alte provincii din imperiu) nu vizau doar controlul îmbolnăvirilor, creșterea capacității de cazare în spitale și încurajarea medicilor de a se stabili și funcționa în Bucovina, ci și schimbarea structurii administrative și a strategiei de izolare în așezăminte special create pentru cei suferinzi, toate corelate cu o nouă percepție asupra bolii.

1. Medicamenten Extract-Zettel (Rețetă), S.J.S.A.N., Fond *Primăria orașului Suceava*, inv. 4 (*1782–1920*), nr. 15/1823.

BDD-A32760 © 2017 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 17:19:58 UTC)

Nro. der Anweisung. Dupliciat 103
Mag. Zahl.

Spitals-Anweisung.

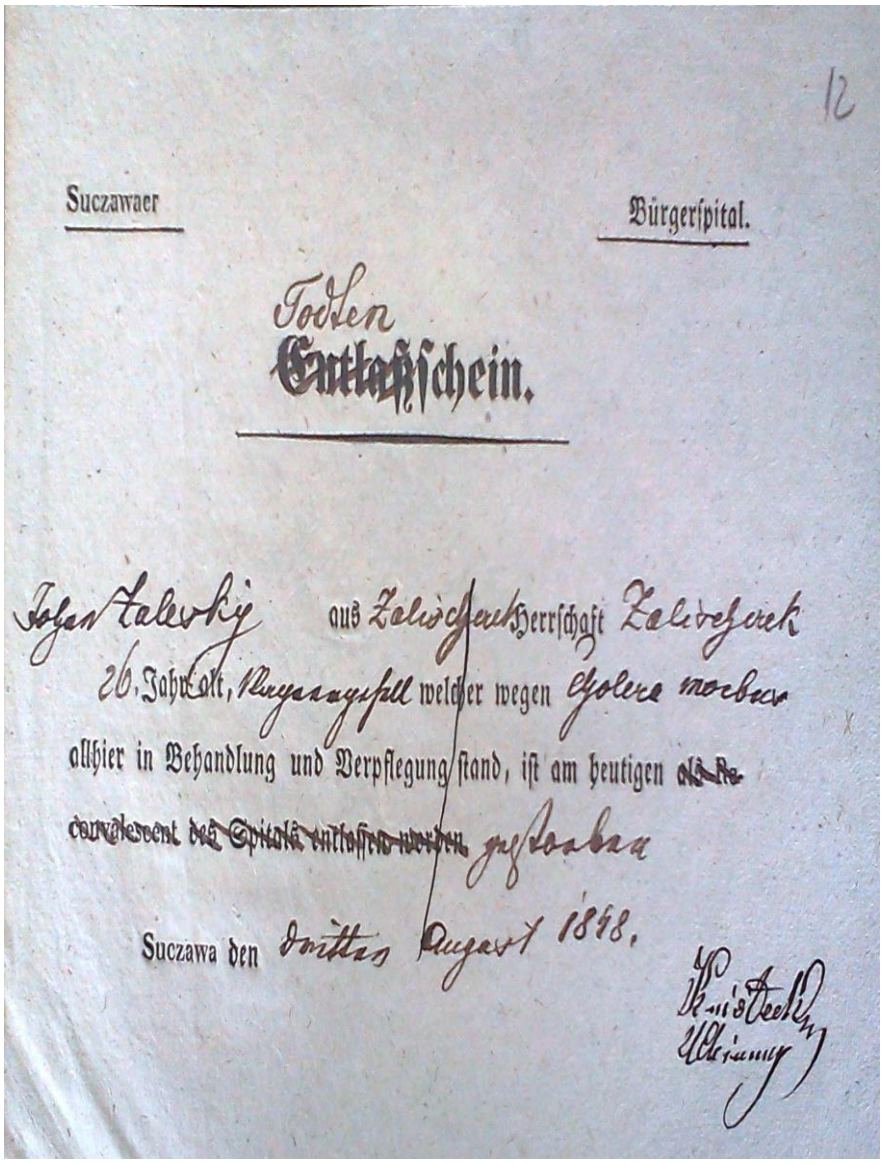
Name des Kranken Adam Cholcar
dessen Zuständigkeit Ledarschaftlova Redactyon Hauptstift
laut Schrift v. d. Löbl. Redaction Rad. d. 7 Aug. 847 Zl. 1319
Alter 57. Jahre alt
Religion röm. Cath.
Stand verheirathet
Charakter, Beschäftigung, Eigenschaft Beamter
Vermögensverhältnisse arm

Die Zahlung der Verpflegsgebühr trifft ⅓ Cam. Arar ⅔ Dominig
Krankheitsform Syphilis
Ist aufzunehmen, und die Verpflegskosten in der Spitz
Rechnung auszuweisen.

Vom k. Stadt-Gemeind-Gericht.
Suczawa am 7 Aug 1847

2. Spitals-Anweisung (Declarație), S.J.S.A.N., Fond *Primăria orașului Suceava*, inv. 4 (*1782–1920*), nr. 6/1847–1850.

BDD-A32760 © 2017 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 17:19:58 UTC)

12

Suczawaer Bürgerspital.

Todten
Entlassschein.

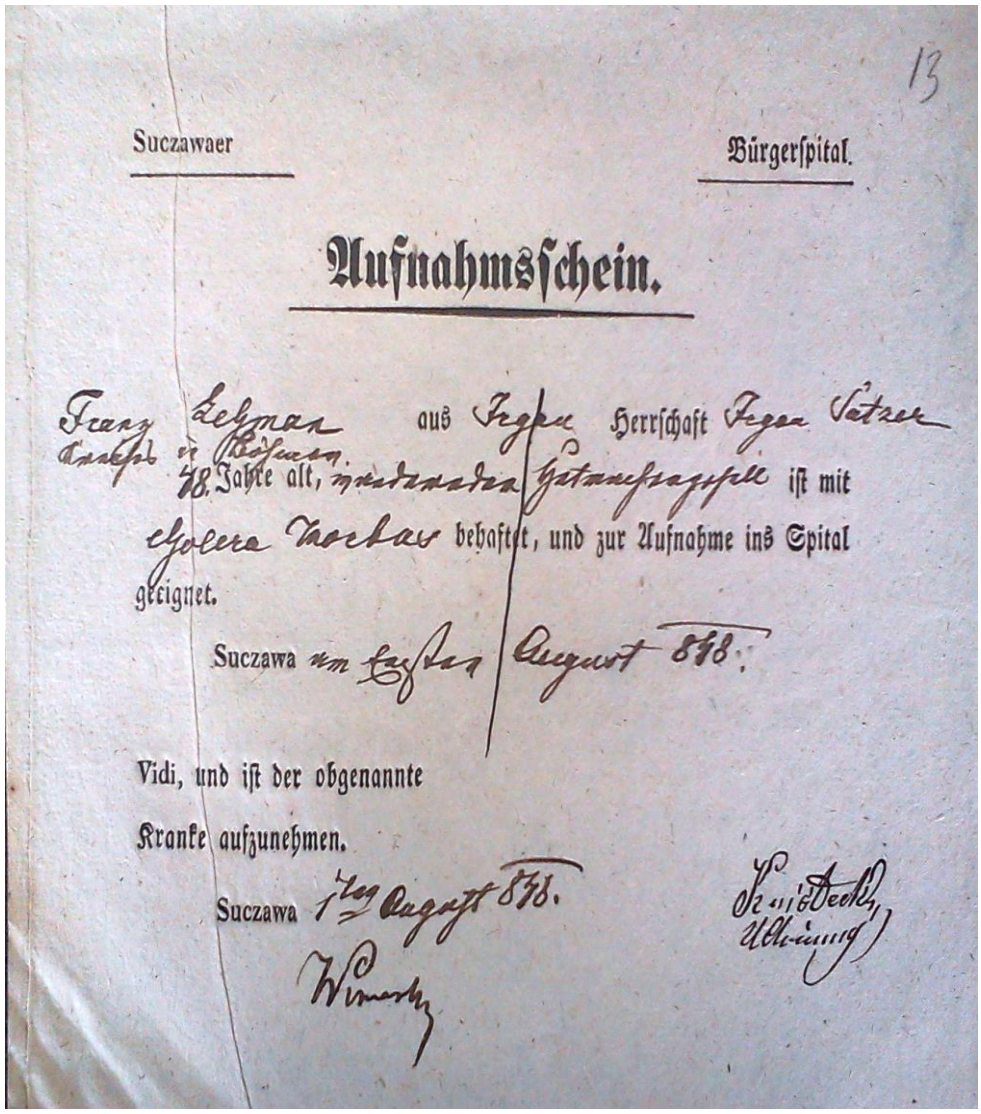
Johan Talerkij aus Zalòczek Herrschaft Zaleszczek
26. Jahr alt, Ruthenisch welcher wegen Cholera morbus
allhier in Behandlung und Verpflegung stand, ist am heutigen ~~als Re-~~
~~convalescent des Spitals entlassen worden~~ gestorben

Suczawa den dritten August 1848.

Heinrich Ullrich

3. Totenschein (Certificat de deces), S.J.S.A.N., Fond *Primăria orașului Suceava*, inv. 4 (*1782–1920*), nr. 10/1848.

BDD-A32760 © 2017 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 17:19:58 UTC)

13

Suczawaer Bürgerſpital.

Aufnahmsſchein.

Franz Lehman aus Fegea Herrſchaft Fegea Szitzer
Kreiſes in Siebenbürgen,
78. Jahre alt, mittelmäßiger Statur, ist mit
Cholera Morbus behaftet, und zur Aufnahme ins Spital
geeignet.

Suczawa am 1ten August 848.

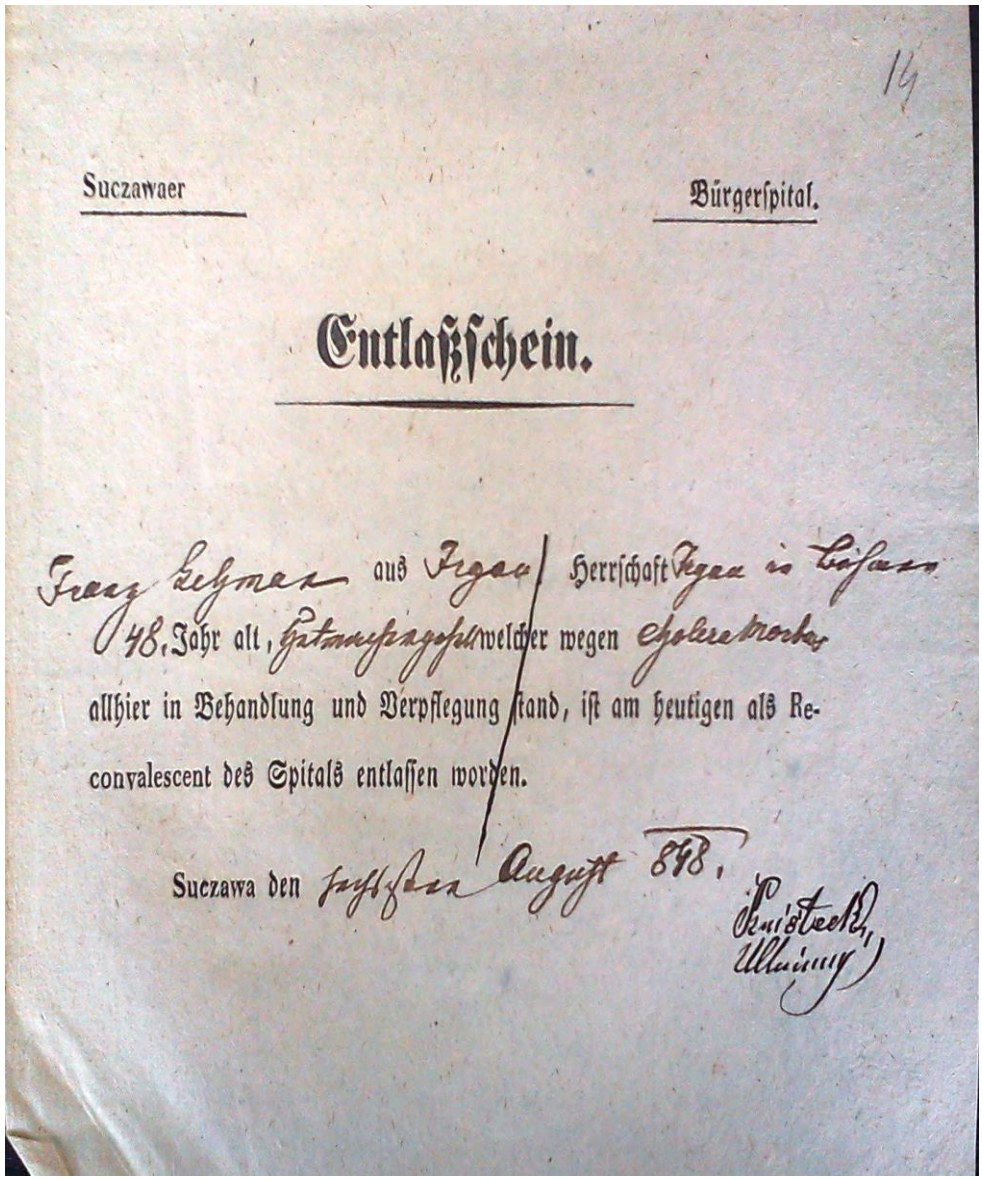
Vidi, und ist der obgenannte
Kranke aufzunehmen.

Suczawa 1ten August 848.

Schildbach
Ober-Amtmann

4. Aufnahmsschein (Factură), S.J.S.A.N., Fond *Primăria orașului Suceava*, inv. 4 (*1782–1920*), nr. 10/1848.

BDD-A32760 © 2017 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 17:19:58 UTC)

14

Suczawaer Bürgerspital.

Entlaßschein.

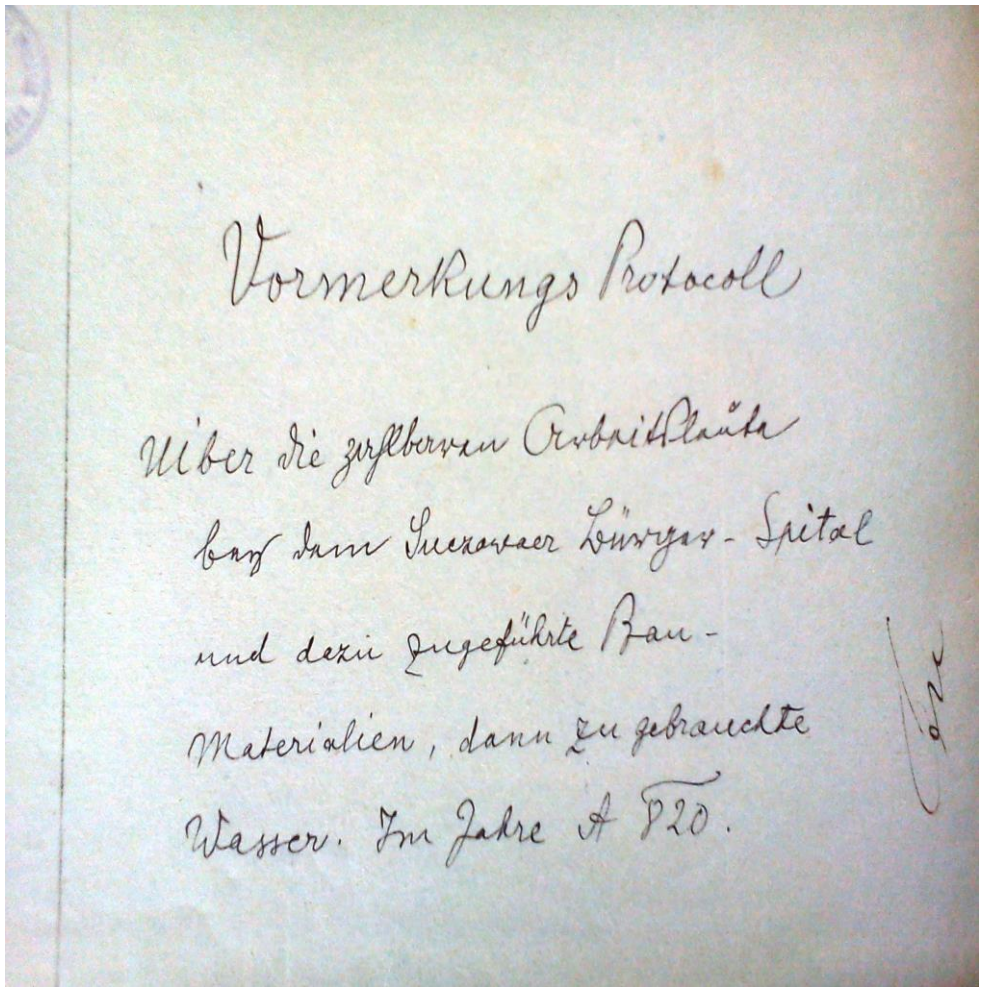
Franz Lehman aus Igeau Herrschaft Igeau in Böhmen
48. Jahr alt, Gutsbesitzer welcher wegen Cholera morbus
allhier in Behandlung und Verpflegung stand, ist am heutigen als Re-
convalescent des Spitals entlassen worden.

Suczawa den sechsten August 848.

Primärstelle
Ullmann

5. Entlaszschein (Bilet de externare), S.J.S.A.N., Fond *Primăria orașului Suceava*, inv. 4 (*1782–1920*), nr. 10/1848.

BDD-A32760 © 2017 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 17:19:58 UTC)

6. Vormerkung Protocoll (Protocolul preliminar al cheltuielilor cu personalul și materialele necesare construirii spitalului din Suceava), S.J.S.A.N., Fond *Primăria orașului Suceava*, inv. 4 (*1782 –1920*), nr. 1/1820.

BDD-A32760 © 2017 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 17:19:58 UTC)